

УДК 477.908(075,8)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.265718>

Галина Білавич, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки початкової освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Олег Довгий, кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки
початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Ганна Пасайлюк, студентка
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Наталія Примаченко, кандидат педагогічних наук
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ШКІЛЬНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО- СВІДОМОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена проблемі використання краєзнавства в освітньому процесі Нової української школи. Виокремлено основні історичні етапи розвитку шкільного краєзнавства в Україні у вимірі національно-патріотичного виховання учнів, схарактеризовано роль краєзнавства у формуванні національно-свідомої особистості здобувача освіти. Виокремлено завдання вихователя групи подовженого дня щодо формування юної особистості як патріота і громадянина. Запропоновано авторську методику “Я – юний краєзнавець”, наведено приклад місячного виховного плану роботи групи подовженого дня.

Ключові слова: шкільне краєзнавство; група подовженого дня; національно-свідома особистість; молодші школярі; патріотичне виховання.

Табл. 1. Літ. 10.

Halyna Bilavych, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor of the Pedagogy of Primary
Education Department Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Oleh Dovhyy, Ph.D.(Physical and Mathematical), Associate Professor of the Primary Education
Pedagogy Department Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Hanna Pasailiuk, Student of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Nataliia Prymachenko, Ph.D.(Pedagogy), Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

SCHOOL LOCAL STUDIES AS THE FACTOR OF FORMATION OF NATIONALLY CONSCIOUS PERSONALITY OF A PRIMARY SCHOOL STUDENT

The article is devoted to the using of school local studies as a factor in the formation of the nationally conscious personality of a primary school student. It was emphasized that this problem is relevant under the conditions of the Russian-Ukrainian war, which began on February 24, 2022. The place of the extended day group in the system of organization of education in primary school is shown. The importance of national-patriotic education of younger schoolchildren in the extended day group was emphasized. The role of school local studies in the formation of the student's nationally conscious personality is characterized. The historical stages of the development of school local studies in Ukraine, in particular, in Galicia at the end of the beginning of the 20th century until 1939, in the Ukrainian People's Republic, in Soviet Ukraine, during the days of Ukraine's independence are shown. The role of I. Franko, M. Shashkevych, Ya. Holovatskiy, I. Vahylevych, I. Steshenko, S. Rusova, Yu. Sitsinskiy, P. Tronek and other public, political, scientific, and educational figures of Ukraine in the promotion of regional knowledge from – among children and youth, the spread of school local history. The conclusion was made about the introduction of school local studies into the educational process of the new Ukrainian school as a response to the challenges facing Ukraine today. The task of the teacher of the extended day group regarding the formation of a young personality as a patriot and citizen is singled out. The author's methodology “I am a young local expert” is proposed, an example of the monthly educational plan of the extended day group at the Kosiv Lyceum named after Ihor Pelypeik is given. It was concluded that love for Ukraine begins with love for the land where one was born and grew up, for the school where one studied, for school friends, teachers, relatives, close people, neighbors, acquaintances, native nature, history of the native land, customs, traditions, oral folk creativity, folk art, literature of the native region, geography, natural resources, etc. In a word, everything that is called “small homeland” is the content of local history.

Keywords: school local history; extended day group; a nationally conscious personality; primary schoolchildren; patriotic upbringing.

Актуальність проблеми. За сучасних викликів, перед якими опинилася українська школа внаслідок

повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. росії на територію України, актуалізується завдання – сформуванню національно-свідомої

особистість, громадянина-патріота, який відданий Україні, готовий допомагати захищати її суверенітет, цілісність кордонів, має чітку державницьку позицію, прагне бути волонтером, дбати про перемогу ЗСУ, допомагати українському війську здолати російського окупанта, а відтак розбудовувати повоєнну Україну. Оскільки ці виклики не враховано в програмних освітніх документах (Концепції НУШ), нині необхідно випрацювати нову стратегію громадянського-патріотичного виховання з акцентом саме на державницьких цінностях у вихованні юної особистості. На нашу думку, формуванню учня початкової школи як національно-свідомої особистості, що усвідомлює національне історичне коріння, як патріота й громадянина України чи не найкраще сприяє шкільне краєзнавство. І за умов сьогодення йому відводимо особливу роль у виховному процесі. Це вимагає пошуку нових засобів та форм виховання здобувача освіти, актуалізацію першочергових завдань у вимірі яскраво вираженого національно-патріотичного характеру, зокрема, через зростання інтересу до героїчних сторінок історичної минувшини українського народу, його боротьби за незалежність, що постало зі всією гостротою перед НУШ за умов російсько-української війни, а також появу такого явища, як вимушено переміщені діти (сьогодні на Івано-Франківщині мешкає 145 тисяч внутрішньо переміщених осіб, з них 46 тисяч – діти) [5], що актуалізує проблему формування в них україномовної картини світу тощо.

Аналіз останніх досліджень. Різні аспекти складного поняття “виховання національно-свідомої особистості” досліджували представники педагогічної, психологічної, соціологічної, філософської, філологічної та інших наук, зокрема, у вимірі формування громадянськості, патріотизму, національно-мовної картини світу (І. Бех, О. Вишневський, П. Волошин, П. Ігнатенко, М. Оліяр, Т. Симоненко, Р. Скульський, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, Е. Фоменко та ін.). Питання використання краєзнавства у виховному процесі початкової школи висвітлено в працях С. Долецької, М. Костриці, В. Обозного, П. Лосюка, І. Пелипейка, В. Прокопчука, Р. Скульського, М. Стельмаховича, Я. Треф’яка та ін., проте проблему, порушену в назві статті, українські вчені окремо не вивчали.

Мета статті – виокремити основні історичні етапи розвитку шкільного краєзнавства в Україні у вимірі національно-патріотичного виховання учнів, схарактеризувати роль краєзнавства у формуванні національно-свідомої особистості здобувача освіти.

Виклад основного матеріалу. Історія боротьби українства за свою незалежність свідчить, що без патріотизму неможливо створити сильну державу, прищепити дітям та юнацтву розуміння громадянського обов’язку, готовності захищати Україну від ворогів, тому патріотичне виховання завжди і скрізь сприймається як чинник консолідації усього українського суспільства, є джерелом та засобом духовного, суспільно-політичного, культурно-освітнього, соціально-економічного відродження України, її державної цілісності та безпеки. Отже, проблема формування національно-свідомої особистості пов’язана з розвитком українського суспільства, а за умов російського вторгнення на терени України вимагає переосмислення змісту, методів, форм виховної роботи в НУШ, розробки інноваційних виховних програм. Одну з них убачаємо в актуалізації шкільного краєзнавства, що слугуватиме чинником формування у молодшого школяра почуття любові до тих місць, де він народився і виріс, виховання шанобливого ставлення до мови рідного народу, усної народної творчості, історії та культури рідного краю, любові та поваги до батьків, родини, друзів, однолітків, сусідів, близьких, учителів тощо.

Розвиток особистості завжди відбувається в соціокультурному просторі життя рідного народу, який має власну історію й культуру, свій менталітет та цінності, тому ці чинники потрібно враховувати в складному процесі виховання особистості, особливо в молодшому шкільному віці. Важливо, щоб дитина змалечку засвоїла суть не лише людських, а й національних цінностей. За умов такого виклику, як діти з вимушено переміщених сімей, перед яким постала сьогодні школа Прикарпаття, ця проблема додатково загострюється. Завдання педагогів – познайомити учнів із південних, східних регіонів України з духовною, історико-культурною спадщиною Карпатського краю. Поява явища “невкоріненої особистості” провокує ситуацію, коли діти та юнацтво не знають свого родоводу, народних пісень, історії рідного краю, міста, села, вулиці, місцевих топонімів та гідронімів тощо, а тепер зв’язки з отчим краєм і пізнання краю, де доведеться мешкати. Тому так важливо, щоб молодший школяр був “укорінений”, занурений у культуру українського народу, його героїчну минувшину, знав духовний потенціал українства і пишався ним. Тільки ставши патріотом малої батьківщини, можна стати патріотом і громадянином України, а вже згодом досягнути визначні цінності світової цивілізації.

ШКІЛЬНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-СВІДОМОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Як показали результати опитування учнів 4-х класів Косівського ліцею імені Ігоря Пелипейка, що на Івано-Франківщині, майже всі молодші школярі диференціюють поняття “Батьківщина” та “мала батьківщина”. Перше поняття вони пов’язують з Україною як державою, друге асоціюється зазвичай із тим місцем, де розташована їхня оселя, школа, де живуть батьки, друзі, сусіди, знайомі, тобто “мала батьківщина” у них асоціюється з конкретним місцем. І від того, як добре вони знають і люблять історію свого краю, залежить і глибина патріотичного почуття. У зв’язку із цим насамперед необхідно формувати в дітей знання про рідний край та почуття любові до тих місць, де вони народилися і з якими пов’язані яскраві емоційні переживання, дитинство, друзі. З цих розрізнених вражень, із цих перших глибоких емоцій поступово зростає почуття любові до всієї України.

Важливо зазначити, що слово “краєзнавство” утвердилося в українській мові ще в XIX столітті, І. Франко 1892 р. в історіографічній статті “Галицьке краєзнавство” обґрунтував поняття “краєзнавство” як науку і напрям історичних досліджень [10]. Зачинателями краєзнавчого руху в Галичині вважають “будителів” М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького, які заявили про себе не тільки як про науковці, письменники, духовні лідери, а й етнографи, фольклористи, саме вони своїм прикладом показали важливість цілеспрямованої етнографічно-фольклористичної діяльності. У низці тлумачних словників української мови, до прикладу, Великому академічному тлумачному словнику української мови (2009), зустрічаємо визначення краєзнавства як “вивчення історії, географії, економіки, етнографії тощо певної місцевості” [3, 319]. Сучасне двадцятитомне видання словника української мови визначає краєзнавство як галузь знання та навчальну дисципліну, яка вивчає той чи той край, досліджує його природу, історію, економіку, побут і т. ін. [8]. На нашу думку, це визначення не є достатньо вичерпним, позаяк не охоплює всі об’єкти вивчення, з-поміж яких, до прикладу, не згадано традиції, звичаї, етнографію, усну народну творчість тощо. Тобто не враховано всебічне вивчення краю.

Погоджуємося з твердженням ученого В. Прокопчука про те, що з-поміж сучасних авторів немає одностайності щодо визначення “краєзнавства”: його трактують як “метод дослідження”, як “метод навчання і виховання”, як “дидактичний принцип”, як “громадський рух”, як “могутній науковий рух” тощо [6, 17–18]. З огляду на складну структуру краєзнавства його

класифікують за низкою ознак: змістом (історичне, археологічне, етнографічне, культурологічне, мистецтвознавче, літературне, природниче, географічне, економічне, генеалогічне й ін.) формою організації (державне, громадське та шкільне) тощо [1; 6; 7; 9]. Важливим у вивченні краю є шкільне та вишівське краєзнавство, що має свій рівень досліджень, широкий арсенал суб’єктів дослідження: учителі та учні, викладачі та студенти.

Зазначимо, що шкільному краєзнавству приділяли велику увагу в Галичині на початку ХХ ст., зокрема в освітніх закладах Українського педагогічного товариства (УПТ) “Рідна школа” (1881–1939), “Просвіти”, у діяльності позашкільних закладів, створених українськими громадськими товариствами (“Пласт”, УПТ “Рідна школа”, “Сокіл”, Союз українок та ін.) [2]. Така діяльність організованого українства створила наукове підґрунтя для формування та кристалізації понять “краєзнавство”, “шкільне краєзнавство”, “українознавство” як наукових напрямів про історію краю та про джерела його пізнання, обґрунтовується наукова основа краєзнавчих звідок, які з’являються з-під пера учених – членів Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1873), що друкувалися в “Записках НТШ” – часописі, який виходив у світ з 1892 р. Період початку ХХ ст. – 1939 р. можна назвати “золотим тридцятиріччям” розвитку краєзнавства: його визнали тоді “масовим науково-культурним рухом”. За доби національно-визвольних змагань (1917–1920) генеральний секретар освіти І. Стещенко, активно впроваджуючи українізацію, закликав педагогів використовувати українську мову, локальну історію, усну народну творчість у навчально-виховній роботі з дітьми. Заклади вищої освіти мали посилити краєзнавчу підготовку освітян. Показовими прикладами слугують створений 17 серпня 1918 р. гетьманом України Павлом Скоропадським Кам’янець-Подільський державний український університет, де викладали спеціальні “краєзнавчі дисципліни”: Ю. Сіцінський – курс лекцій з історії краю, С. Русова – теоретико-методичні засади впровадження краєзнавства в дошкільні й початкові ланці освіти, а також Проскурівська повітова управа у справах позашкільля, яка, згідно з постановою від 22 вересня 1918 р., організувала в краї 20 шкіл для дорослих, до освітніх програм яких ввели такі предмети, як “Краєзнавство” та “Українознавство” [6, 29–30].

Краєзнавча робота в 1920-х рр. у радянській Україні стала працею державного, історичного значення: збільшувалося число краєзнавчих

**ШКІЛЬНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-СВІДОМОЇ
ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

установ (у понад 10 разів), більшість випускала свої видання, започатковано часопис “Краєзнавство” (1923), введено курс “Шкільне краєзнавство” та ін.: це сприяло залученню до краєзнавчого руху дітей та юнацтва. Відмінна риса краєзнавства цього періоду – тісний взаємозв’язок із “великою наукою” – з академічними установами та університетами. Це сприяло внесенню наукових засад – дослідницьких та власне методичних – у краєзнавчу роботу та використання висновків і спостережень краєзнавців у працях широкої наукової тематики, високого дослідницького потенціалу [6, 31; 7; 9]. Утім, кінець 1920-х рр. виявився трагічним для українського краєзнавчого руху, шкільного зокрема. Розвиток краєзнавства завершився хвилею репресій. Розстріляне відродження – ця трагічна сторінка історії стосується і шкільного курсу краєзнавства і наукового напряму зокрема. З 1930 р. у краєзнавчих часописах не зустрічаємо жодного прізвища провідних краєзнавців минулих років, практично всі вони були фізично знищені чи репресовані.

Доба відновлення незалежності України (1991) відкрила нові умови для розвитку шкільного краєзнавства. Імпульс цьому дало створення 27 березня 1990 р. Всеукраїнської спілки краєзнавців, яку очолив академік Національної академії наук України Петро Тронько, а також проведення всеукраїнських акцій із підготовки та видання Книг пам’яті, Книг скорботи, започаткування книжкового проєкту “Реабілітовані історією”, “Зводу пам’яток історії і культури”; рух учнівської молоді України за збереження і примноження традицій, звичаїв, обрядів народу “Моя земля – земля моїх батьків” (1990) та ін.; за новітнього періоду розвитку української освіти назвемо окремі акції та краєзнавчі проєкти: історико-географічна експедиція “Історія міст і сіл України” (2006), міжгалузева програма “Пізнай свою

країну” (2009), розвиток шкільного музейного краєзнавства, діяльність Малої академії наук, яка проводить конкурси учнівських науково-дослідницьких робіт, предметні олімпіади, учнівські конференції, що слугують прилученню учнів до пошуку та збору місцевих матеріалів, дослідженню місцевого краєзнавства, а також туристсько-краєзнавчий рух тощо [6, 32–33; 7].

Нині в структурі навчально-виховного процесу НУШ важливе місце посідають групи подовженого дня (ГПД), створені для молодших школярів. З огляду на чинні документи, які регламентують організацію діяльності ГПД [4], зроблено висновок, що в документі “Порядок створення груп подовженого дня у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти” недостатньо чітко прописано систему виховної роботи, яку повинен проводити вихователь, відповідно до п. 2, який увиразнює цілі створення ГПД, з-поміж яких – організація виховної діяльності учнів, їхнього дозвілля, формування ключових компетентностей, які необхідні для успішної життєдіяльності й самореалізації особистості [4]. Тому важливим є створення такого плану роботи вихователя ГПД, який би слугував національному вихованню учнів НУШ, відповідав викликам, перед якими постає українська освіта за умов війни. Зважаючи на це, пріоритетними вважаємо посилення всіх напрямів національного виховання, насамперед патріотичного, що забезпечить формування національно-свідомої особистості молодшого школяра, задля цього розробили авторську методичку “Я – юний краєзнавець”, яку впроваджували на ГПД у Косівському ліцеї імені Ігоря Пелипейка (окремі заходи виховної програми на травень 2022 р. подано в табл.1).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Шкільне краєзнавство – важливий

Таблиця 1.

Фрагмент Плану виховної роботи ГПД “Я – юний краєзнавець” на травень 2022 року

№	Назва заходу	Дата проведення	Місце проведення	Відповідальні
1	Започаткування проєкту “Інформаційна служба українських новин”	Упродовж місяця 02.05.2022– 31.05.2022	Кімната ГПД	Вихователь ГПД
2	Початок підготовки свята до Дня матері	03.05.2022	Кімната ГПД	Вихователь ГПД, класні керівники, учитель музики
3	Тематична екскурсія до шкільного музею Ігоря Пелипейка	04.05.2022	Музей Ігоря Пелипейка	Вихователь ГПД
4	Тематична бесіда “Відомі люди Косова: письменник Богдан Радиш”	05.05.2022	Кімната ГПД	Вихователь ГПД

**ШКІЛЬНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-СВІДОМОЇ
ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

Продовження таблиці 1.

5	Свято матері	06.05.2022	Актова зала	Вихователь ГПД, класні керівники, учитель музики
6	Проект “Бібліотечний урок”. Вікторина “Косівщина – мій рідний край”	09.05.2022	Косівська центральна міська бібліотека Косівської міської ради, вул. Незалежності, 81, м. Косів	Вихователь ГПД, працівники літературно- мистецької “Світлиці” бібліотеки, зокрема краєзнавчого сектору
7	Мандрівка до видавництва “Писаний Камінь”	10.05.2022	Видавництво “Писаний Камінь”, вул. Незалежності, 28, м. Косів	Вихователь ГПД, директор видавництва “Писаний Камінь” М. Д. Павлюк
8	Започаткування проекту “Пласт у Косові: історія та сьогодення, Михайло Горбовий – визначний пластовий діяч, пластові ігри й забави”	11.05.2022	Спортивний майданчик	Вихователь ГПД, учитель фізичної культури
9	Тематична бесіда “Випускники, якими пишається Косівський ліцей імені Ігоря Пелипейка”	12.05.2022	Музей Ігоря Пелипейка	Вихователь ГПД
10	Проект “Фольклорна скарбниця Косівщини: пісні січового стрілецтва та УПА”	13.05.2022	Актова зала	Вихователь ГПД, учитель музики
11	Створення фотоальбома “Мої краєни – захисники України”	16.05.2022	Кімната ГПД	Вихователь ГПД
12	Мандрівка “Історії, які розповідають вулиці Косова”	17.05.2022	Центральні вулиці міста	Вихователь ГПД
13	Оформлення тематичного куточка “Мій родовід”	18.05.2022	Кімната ГПД	Вихователь ГПД
14	Тематична бесіда біля фотовиставки “Моя родина на тлі історії національно-визвольних змагань українства” (розповіді учнів про рідних, знайомих, які виборювали Україні незалежність)	19.05.2022	Кімната ГПД	Вихователь ГПД
15	Проект “Відомі люди Косова. Композитор Остап Гавриш”	20.05.2022	Кімната ГПД	Вихователь ГПД, учитель музики
16	Мандрівка до шкільного музею вишивки, тематична бесіда “З бабусиною скрині”, майстер-клас з вишивання. Виготовлення вишитої хустинки-оберега для українського воїна	23.05.2022	Шкільний музей вишивки, кімната ГПД	Вихователь ГПД
17	Участь у благодійному ярмарку “Смаколики для захисника України”	24.05.2022	Фоє школи	Вихователь ГПД, класні керівники
18	Участь у весняній господарській толоці “Моя клумба – найкраща”	25.05.2022	Пришкільне подвір’я	Вихователь ГПД
19	Проект “Відомі династії народних майстрів Косова та Косівщини”. Майстер-клас з бісероплетіння: виготовлення браслета-оберега для українського воїна	26.05.2022	Кімната ГПД	Вихователь ГПД

**ШКІЛЬНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-СВІДОМОЇ
ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

Продовження таблиці 1.

20	Мандрівка до Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини	27.05.2022	Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини, вул. Незалежності, 55, м. Косів	Вихователь ГПД
21	Експерсія визначними місцями Косова. Хребет Острій	30.05.2022	Хребет Острій	Вихователь ГПД, батьки дітей
22	Гра “Що? Де? Коли?” “Косів – історичне місто (за матеріалами відомих краєзнавців Косівщини)”	31.05.2022	Актова зала	Вихователь ГПД

чинник виховання національно-свідомої особистості, що сприяє формуванню в юного покоління усвідомлення національного історичного коріння. Краєзнавчу діяльність в Україні сьогодні здійснюють багато установ та організацій: органи влади та управління в регіонах, школи, вищі, творчі й громадські товариства, об’єднання, туристичні станції, музеї, архіви, бібліотеки тощо. Вони є тими установами, які допомагають дітям та юнацтву найкраще дізнатися про свій край, з дитинства сформувати та розвинути в кожного почуття патріотизму, громадянськості та обов’язку перед малою батьківщиною, відродити її духовний потенціал. Провідна функція у цьому процесі належить школі. На часі – запровадження в освітній процес шкільного краєзнавства, максимальне використання краєзнавчого матеріалу у вихованні учнів. За умов військової агресії з боку росії шкільне краєзнавство переживає процес пошуку нових форм, постановки першочергових завдань, воно набуває яскраво вираженого національно-патріотичного й державницького характеру, особливо у зв’язку з появою такого явища, як тимчасово переміщені діти.

Подальшого дослідження потребує проблема використання інноваційних підходів до впровадження краєзнавчих матеріалів в інтегровані курси НУШ “Я досліджую світ”, “Українська мова та читання”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білавич Г., Оліяр М., Піддубрівна І. Розвиток національно-мовної особистості учня початкової школи у вимірі новітнього етапу розбудови української освіти. *Молодь і ринок*. 2021. № 10. С.120–124.
2. Білавич Г., Савчук Б. Товариство “Рідна школа” (1881–1939 рр.). Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. 205 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. Т. В. Бусел. Київ: ВТФ “Перун”, 2009. 1736 с.
4. Наказ МОН “Про затвердження Порядку створення груп подовженого дня у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти” № 677

від 24.06.2018 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/nakaz-mon>

5. На Франківщині проживає 145 тисяч внутрішньо переміщених осіб, з них 46 тисяч – діти (Ратуша). URL: <https://www.ratusha.if.ua/na-frankivshchyni-prozhyvaie-145>.

6. Прокопчук В. С. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник. Київ; Кам’янець-Подільський: Кондор, 2010. 240 с.

7. Скульський Р. Місце та призначення українознавства, народознавства, гуцульщинознавства у навчально-виховному процесі школи. *Гуцульська школа*. 1997. №1 (6). С. 51–53.

8. Словник української мови (СУМ–20). URL: <https://slovnnyk.me/dict/newsun>

9. Треф’як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі. Івано-Франківськ, 2002. 110 с.

10. Франко І. Галицьке краєзнавство. Зібрання творів у 50-ти т. Т. 46. Кн. 2. С. 116–150.

REFERENCES

1. Bilavych, H., Oliiar, M., & Pidubrivna, I. (2021). Rozvytok natsionalno-movnoi osobystosti uchnia pochatkovoї shkoly u vymiri novitnoho etapu rozbudovy ukrainskoi osvity [Evolution of national-linguistic personality of a primary schoolstudent in the context of the modern stage of the ukrainianeducation development]. *Youth & market*. No. 10. pp.120–124. [in Ukrainian].
2. Bilavych, H., & Savchuk, B. (1998). *Tovarystvo “Ridna shkola” (1881–1939 rr.) [Society “Ridna shkola” (1881–1939)].* Ivano-Frankivsk. 205 p. [in Ukrainian].
3. Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. (Ed.). T. V. Busel. Kyiv. 1736 p. [in Ukrainian].
4. Nakaz MON “Pro zatverdzhennia Poriadku stvorennia hrup podovzhenoho dnia u derzhavnykh i komunalnykh zakladakh zahalnoi serednoi osvity” № 677 vid 24.06.2018 roku [Order of the Ministry of Education and Culture “On approval of the Procedure for the creation of extended day groups in state and communal institutions of general secondary education”]. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/npa/nakaz-mon>
5. Na Frankivshchyni prozhyvaie 145 tysiach vnutrishno peremishchenykh osib, z nykh 46 tysiach – dity (Ratusha) [145,000 internally displaced persons live in Frankiv Oblast, of which 46,000 are children]. Available

ОБ'ЄКТИВНІЙ СУБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА СВІТОГЛЯДНО-МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

at: <https://www.ratusha.if.ua/na-frankivshchyni-prozhyvaie-145> [in Ukrainian].

6. Prokopchuk, V. S. (2010). Shkilne kraieznavstvo: navchalnyi posibnyk [School local history: study guide]. Kyiv; Kamianets-Podilskyi. 240 p. [in Ukrainian].

7. Skulskyi, R. (1997). Mistse ta pryznachennia ukrainoznavstva, narodoznavstva, hutsulshchynoznavstva u navchalno-vykhovnomu protsesi shkoly [The place and purpose of Ukrainian studies, folk studies, and Hutsul studies in the educational process of the school]. *Hutsul school*. No. 1 (6). pp. 51–53. [in Ukrainian].

8. Slovyk ukrainskoi movy (SUM–20) (2020). [Dictionary of the Ukrainian language (SUM-20)]. Available at: <https://slovyk.me/dict/newsum> [in Ukrainian].

9. Trefiak, Ya. (2002). *Metodyka kraieznavchoi roboty v natsionalnii shkoli* [Methodology of regional studies in the national school]. Ivano-Frankivsk. 110 p. [in Ukrainian].

10. Franko, I. Halytske kraieznavstvo [Galician local history]. *Collection of works in the 50s*. Vol. 46. Book. 2. pp. 116–150. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.05.2022

УДК 378.014.5:378.011.3-051

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.265719>

Володимир Ковальчук, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фундаментальних дисциплін початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ОБ'ЄКТИВНІЙ СУБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА СВІТОГЛЯДНО-МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

У статті розкрито становлення незалежної демократичної України, що супроводжується комплексною перебудовою всіх складових систем країни, зокрема її освіти. Однією з головних ланок реформи освіти в Україні є модернізація процесу підготовки педагогічних кадрів. Учитель, викладач завжди були провідними постатями в школі, закладі вищої освіти, такими вони залишаються і сьогодні.

Нині вища педагогічна школа України досить яскраво продемонструвала гнучкість і здатність до адаптації у нових історичних умовах. Водночас зберегла “виробництво” фахівців. Проте багато з них так і не працюють у сфері освіти. При цьому не можна не зважати на той факт, що більшість зберегся достатньо високий рівень підготовки педагогічних працівників, хоча за останні роки педагогічні заклади вищої освіти зазнали серйозних втрат: знизився рівень їх матеріально-технічного забезпечення, децю зменшився обсяг наукових досліджень з окремих напрямків, виникла незадовільна ситуація з підручниками і навчальними посібниками, постійно загострюється проблема представництва у вищій школі молодшої генерації науковців, знижується життєвий рівень викладачів і студентів, повільно реорганізовується система перепідготовки педагогів закладів вищої освіти. Тому проблема освітньої реформи і підготовки вчителів нової формації постає як актуальна проблема сучасної вищої школи.

Ключові слова: модернізація; інформаційні технології; глобалізація; професійна підготовка; майбутній вчитель.

Лит. 17.

Volodymyr Kovalchuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Head of the Fundamental Disciplines of Primary Education Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

OBJECTIVE AND SUBJECTIVE PREREQUISITES OF THE MODERNIZATION OF TEACHER'S PROFESSIONAL AND WORLDVIEW AND METHODOLOGICAL TRAINING

The article highlights the formation of an independent democratic Ukraine accompanied by a comprehensive restructuring of all component systems of the country, including education. One of the main links of the education reform in Ukraine is the modernization of the process of training of teaching staff. A teacher, lecturers have always been a leading figure in a school, a higher educational institution, and they remain so today.

Currently, the higher pedagogical school of Ukraine has quite vividly demonstrated its flexibility and ability to adapt to new historical conditions. At the same time, it preserved the “production” of specialists. However, many of them do not work in the field of education. At the same time, one cannot ignore the fact that a sufficiently high level of training of pedagogical workers has been preserved, although in recent years pedagogical institutions of higher education have suffered serious losses: the level of their material and technical support has decreased, the volume of scientific research in certain areas has decreased somewhat, there was an unsatisfactory situation with textbooks and teaching aids, the problem of representation in higher education of the young generation of scientists is constantly worsening, the living standard of teachers and students is decreasing, the system of retraining teachers